

Vergaderjaar 2007–2008

28 989

Cultuurnota 2005–2008

Nr. 81

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 juni 2008

Tijdens het Algemeen Overleg van 27 maart 2008 inzake de brief over het beeldende kunstbeleid (Kamerstuk 28 989, nr. 61) heb ik uw Kamer een schriftelijke reactie op het pamflet van het Platform Zonder Kunstenaars Geen Kunst (ZKGGK) toegezegd. Bij die gelegenheid heb ik u tevens nadere informatie toegezegd over de normering van hang- en stagelden in het buitenland en over de behoefte aan een representatief aanspreekpunt in het beeldende kunstenaarsveld. Met deze brief los ik deze toezeggingen in. De toegezegde informatie over een strengere selectie van studenten door kunstacademies valt buiten het kader van deze brief. Hier zal ik u dit najaar een aparte brief over sturen.

Pamflet Platform Zonder kunstenaars geen kunst

Het Platform ZKGGK is begin dit jaar ontstaan en zet zich in voor een betere inkomenspositie van beeldend kunstenaars. Met het pamflet vraagt het Platform ZKGGK aandacht voor de kwetsbare sociaal-economische positie van kunstenaars. In verband hiermee pleit het onder andere voor meer subsidiemogelijkheden voor kunstenaars, verruiming van de Wet werk en inkomen kunstenaars (Wwik), instelling van een Fonds De Mecenass voor beeldend kunstenaars en een betere communicatie van de rijksoverheid met de kunstenaars.

In het Algemeen Overleg van 27 maart heb ik opgemerkt dat ik in de eerste plaats kunstbeleid voer en geen inkomensbeleid. Inkomensbeleid zie ik primair als een zaak van de sector zelf. In veel kunstsectoren worden er tussen werkgevers en werknemers cao-afspraken gemaakt. In de beeldende kunstsector is dit niet het geval, omdat de meeste kunstenaars als zelfstandig ondernemer werkzaam zijn en niet in loondienst. Een complicerende factor daarbij is dat het zelforganiserend vermogen van de sector niet goed ontwikkeld is. De belangenbehartiging is over tal van lokale, regionale en landelijke organisaties verspreid en daardoor te versnipperd om effectief te kunnen zijn. De Raad voor Cultuur heeft hier op gewezen.

Ik vind overigens dat kunstenaars betaald moeten worden voor de diensten en werkzaamheden die zij leveren. En het verbaast mij eigenlijk dat dit niet altijd het geval is, want kunstenaars zijn het hart van de sector: zonder kunstenaars geen kunst. Mijns inziens zou het vanzelfsprekend moeten zijn dat de financiering van beeldende kunstactiviteiten bij de kunstenaar begint en niet dat deze het sluitstuk op de begroting is. Gelukkig wordt deze opvatting ook door anderen gedeeld. Uit de bijval van enkele musea, galeries en presentatie-instellingen aan het pamflet van het Platform ZKGK maak ik op dat op veel plekken in de beeldende kunstsector honorering van kunstenaars – ook in het geval van tentoonstellingen – als een natuurlijke zaak wordt gezien.

Wet werk en inkomen kunstenaars (Wwik)

Naast het beeldend kunstbudget op de begroting van OCW¹ kunnen kunstenaars ook een beroep doen op de Wwik en het flankerend beleid². Doel van de Wwik is jonge kunstenaars te ondersteunen in het opbouwen van een beroepspraktijk. Voor de Wwik en het flankerend beleid zijn de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) gezamenlijk verantwoordelijk. De Wwik wordt door het ministerie van SZW uitgevoerd, het flankerend beleid door het ministerie van OCW. In 2009 worden de Wwik en het flankerend beleid geëvalueerd. Ik wil daar niet op vooruit lopen, maar ik zal de sector horen en de opmerkingen en suggesties van het platform bij de evaluatie van de Wwik betrekken.

Fonds De Mecenas

In het pamflet van het Platform ZKGK wordt voorgesteld een nieuw fonds voor beeldend kunstenaars op te richten: het Fonds De Mecenas waarin privaat geld gemacht wordt met publiek geld. Ik neem dit voorstel niet over. In beginsel kunnen alle door het platform gesuggereerde subsidie-instrumenten bij de bestaande fondsen worden ondergebracht. Zo heeft het Fonds Beeldende Kunst Vormgeving en Bouwkunst in zijn nieuwe beleidsplan een matchingsregeling gepresenteerd die publiek en privaat geld bij elkaar kan brengen. Verder zijn er ook particuliere fondsen waarbij aansluiting kan worden gezocht. De oprichting van een nieuw fonds spoort bovendien niet met het kabinetsbeleid dat wat betreft zbo's een pas op de plaats wordt gemaakt.

Normering hang- en stagelden in het buitenland

Via internet is een quick scan gemaakt van normen die hang- en stagelden betreffen in de ons omringende landen, te weten Duitsland, Groot-Brittannië en België. In geen van deze landen blijkt sprake te zijn van een door de overheid bekrachtigde of anderszins verplichtende normering van hang- en stagelden. Wel is er in deze landen sprake van richtlijnen, zoals die ook ontwikkeld zijn door de Nederlandse kunstenaarsorganisatie FNV-Kiem.

In Duitsland wordt al langer gediscussieerd over de invoering van tentoonstellingshonoraria, waarbij de brancheorganisaties pleiten voor een wettelijke regeling. Deze discussie heeft nog niet tot concrete resultaten geleid, onder meer omdat aan de uitvoering en de handhaving van een wettelijke regeling nogal wat haken en ogen kleven. Brancheorganisaties in Duitsland hebben wel richtlijnen ontwikkeld voor tentoonstellingshonoraria, maar de kunstenaar zelf blijft verantwoordelijk voor onderhandelingen en afspraken. In Groot-Brittannië geeft *a-n The Artists Information Company*, een organisatie die zich inzet voor de maatschappelijke en sociaal-economische positie van beeldende kunstenaars,

¹ Het beeldende kunstbudget bedraagt ca. € 66 mln. Hiervan is ca. € 30 mln. voor kunstenaars gereserveerd in de vorm van bijdragen aan het Fonds Beeldende Kunst Vormgeving en Bouwkunst en subsidies aan de postacademische werkplaatsen de Rijksacademie van Beeldende Kunsten, de Ateliers, de Jan van Eyckacademie en het Europees Keramisch Werkcentrum. Voor de inzet van deze instrumenten (middelen en instellingen) gelden kwaliteit en talentontwikkeling als de doorslaggevende criteria.

² In 2006 hebben kunstenaars een beroep gedaan op de Wwik voor een budget ter hoogte van € 40 mln., in 2007 voor een budget ter hoogte van € 25 mln. Voor het flankerend beleid is per jaar € 4 mln. beschikbaar.

richtlijnen voor hang- en stagelden. Ook hier is de kunstenaar zelf verantwoordelijk voor het onderhandelingsresultaat.

De gedachte dat de sector zelf richtlijnen ontwikkelt spreekt mij het meest aan. Een interessant voorbeeld is de benadering van *a-n The Artists Information Company* die recht probeert te doen aan de veelzijdige en veelomvattende ontwikkeling die de hedendaagse beroepspraktijk van beeldende kunstenaars in de achterliggende decennia heeft doorgemaakt¹. Hedendaagse kunstenaarschap laat zich niet meer alleen in termen van «hangen en staan» vangen. Veel kunstenaars houden er een gemengde beroepspraktijk op na, waarin autonoom en gebonden werk net zo gemakkelijk afgewisseld wordt als de keuze voor het artistieke medium. Kunstenaars begeven zich bovendien steeds meer en vaker in nieuwe, niet-artistieke domeinen en creëren daardoor nieuwe kansen om hun creatieve kennis en vaardigheden te gelde te maken. Begrippen als «commercieel» en «autonoom» bieden in deze context nauwelijks nog houvast. Om het eigentijdse kunstenaarschap adequaat te faciliteren is meer nodig dan richtlijnen voor hang- en stagelden.

Veel taken van *a-n The Artists Information Company* worden in de Nederlandse situatie² als besteltaken aangemerkt: promotie, informatie en advies, debat en reflectie, en educatie. In de gewijzigde culturele ondersteuningsstructuur worden deze taken bij sectorinstituten belegd. Omdat de beeldende kunst niet over een sectorinstituut beschikt, worden de taken nu door verschillende organisaties uitgevoerd, zoals de fondsen, Kunstenaars & CO en (het ongesubsidieerde) bulletin BK-informatie. Van de Duitse en Britse situatie kunnen we leren dat ook beeldende kunstenaars baat hebben bij een goed georganiseerde sector. Voor de Nederlandse beeldende kunstsector ligt hier de komende periode nog een belangrijke opgave.

Ik ben echter bereid om een faciliterende rol te spelen. Samen met de Mondriaan Stichting en het Fonds Beeldende Kunst, Vormgeving en Bouwkunst zal ik de komende tijd overleg voeren met de diverse betrokken partijen, waaronder kunstenaarsorganisaties, galeries, presentatie-instellingen en musea, om te kijken hoe algemene richtlijnen voor een rechtvaardige beloning van kunstenaars kunnen worden ontwikkeld en hoe deze door de sector kunnen worden geïmplementeerd.

Een representatief aanspreekpunt voor beeldende kunstenaars

Een evenwichtig debat over het beeldende kunstbeleid kan niet goed gevoerd worden zonder de inbreng van de beeldende kunstenaars. Het ministerie voert op het moment gesprekken met verschillende organisaties in de beeldende kunstsector, ook kunstenaarsorganisaties. Daarbij wordt steeds op het belang van een bundeling van krachten gewezen opdat het beeldende kunstveld beter in staat is zelf de verantwoordelijkheid voor het functioneren van de sector te nemen. Deze gesprekken worden in de komende maanden voortgezet. Ik ga ervan uit dat de verschillende kunstenaarsorganisaties het belang inzien van samenwerking.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R. H. A. Plasterk

¹ Voor meer informatie zie www.a-n.co.uk.

² Na de herziening van de culturele ondersteuningsstructuur in de periode 2005–2008 in het kader van «Verschil maken».